

Broedvogels van de Brunstingerplassen in 2018

Willem van Manen

Sovon-rapport 2018/59

Broedvogels van de Brunstingerplassen in 2018

Willem van Manen

Sovon-rapport 2018/59
Dit rapport is samengesteld
in opdracht van Staatsbosbeheer

Colofon

© Sovon 2018

Dit rapport is samengesteld in opdracht van Staatsbosbeheer

Illustratie omslag: Willem van Manen

Wijze van citeren: van Manen W. 2018. Broedvogels van de Brunstingerplassen in 2018. Sovon-rapport 2018/59. Sovon Vogelonderzoek Nederland, Nijmegen.

ISSN-nummer: 2212 5027

Inhoud

Samenvatting	2
1. Inleiding	3
2. Beschrijving van het gebied	4
3. Werkwijze	5
3.1. Methode & veldwerk	5
3.2. Interpretatie en verwerking van de gegevens	5
3.3. Weers- en andere omstandigheden.....	5
3.4. Foutenbronnen	6
4. Resultaten	7
4.1. SNL-pakketten	7
4.1. Vergelijking met eerdere karteringen.....	8
4.2. Soortbesprekingen.....	11
5. Evaluatie.....	13
6. Literatuur	14
Bijlage 1. Soortkaarten inventarisatie 2018	15

Samenvatting

In 2018 zijn in opdracht van Staatsbosbeheer de Brunstingerplassen (99,1 ha) in Midden-Drenthe gekarteerd op broedvogels. Het betreft een heidegebied met enkele plassen en enkele bosjes, die niet verbonden zijn met het hoofdgebied.

Hierbij zijn de meeste aanwezige soorten gekarteerd, met uitzondering van de meest algemene (Winterkoning, Merel, Roodborst, Tjiftjaf, Fitis, Koolmees, Pimpelmees en Vink. In het hele gebied zijn vijf integrale bezoeken gebracht die meest voor zonsopgang aanvingen. Expliciete nachtbezoeken zijn niet gebracht, maar enkele bezoeken zijn zo vroeg gestart dat nachtvogels waargenomen hadden kunnen worden. Er is in totaal 13 uur en 32 minuten gespendeerd aan veldwerk, wat neerkomt op een onderzoekintensiteit van 8,2 minuten/ha.

In totaal werden 42 soorten vastgesteld als broedvogel, waarvan er 34 zijn gekarteerd. Conform de Rode Lijst zijn twee soorten aangemerkt als kwetsbaar en twee als gevoelig. Vergeleken met karteringen uit de jaren tachtig en negentig van de vorige eeuw, zijn vooral soorten met een binding met agrarisch cultuurland in aantal achteruitgegaan en in de meeste gevallen verdwenen. Soorten van heide, overgang van heide naar bos en soorten van bos zijn in aantal toegenomen of nieuw als soort verschenen.

De meest noordelijke van de Brunstingerplassen, deze plas, broedplaats voor Rugstreppadden, zou later in het seizoen grotendeels droogvallen. 12 mei 2018 (Willem van Manen).

1. Inleiding

In 2018 zijn in opdracht van Staatsbosbeheer de Brunstingerplassen (99,1 ha) in Midden-Drenthe gekarteerd op broedvogels. Het betreft een heidegebied met enkele plassen en enkele bosjes, die niet verbonden zijn met het hoofdgebied. De inventarisatie vond plaats in het kader van het Subsidiestelsel Natuur en landschap – SNL- waarin onder andere het monitoren van broedvogels in een zesjarige cyclus wordt vereist en waarvan de resultaten worden gerapporteerd aan de betreffende provincie. Hans Boll en Pauline Arends waren contactpersoon bij Staatsbosbeheer. Petra Verburg was verantwoordelijk voor de begeleiding vanuit het Sovon-kantoor. Sovon-collega's Lara Marx en John van Betteray worden bedankt voor hun bijdragen aan de totstandkoming van dit rapport. Petra Verburg van Sovon en Hans Boll en Pauline Arends van Staatsbosbeheer voorzagen het concept van commentaar.

In dit rapport worden de soorten gepresenteerd volgens de systematiek van Het International Ornithological Committee (IOC).

Een van de eikenbosjes langs de rand van het gebied, vrijwel volledig kaalgevreten door Wintervlinder en andere motten. Later zou zich hier desondanks een Wielewaal vestigen. Brunstingerplassen 12 mei 2018 (Willem van Manen).

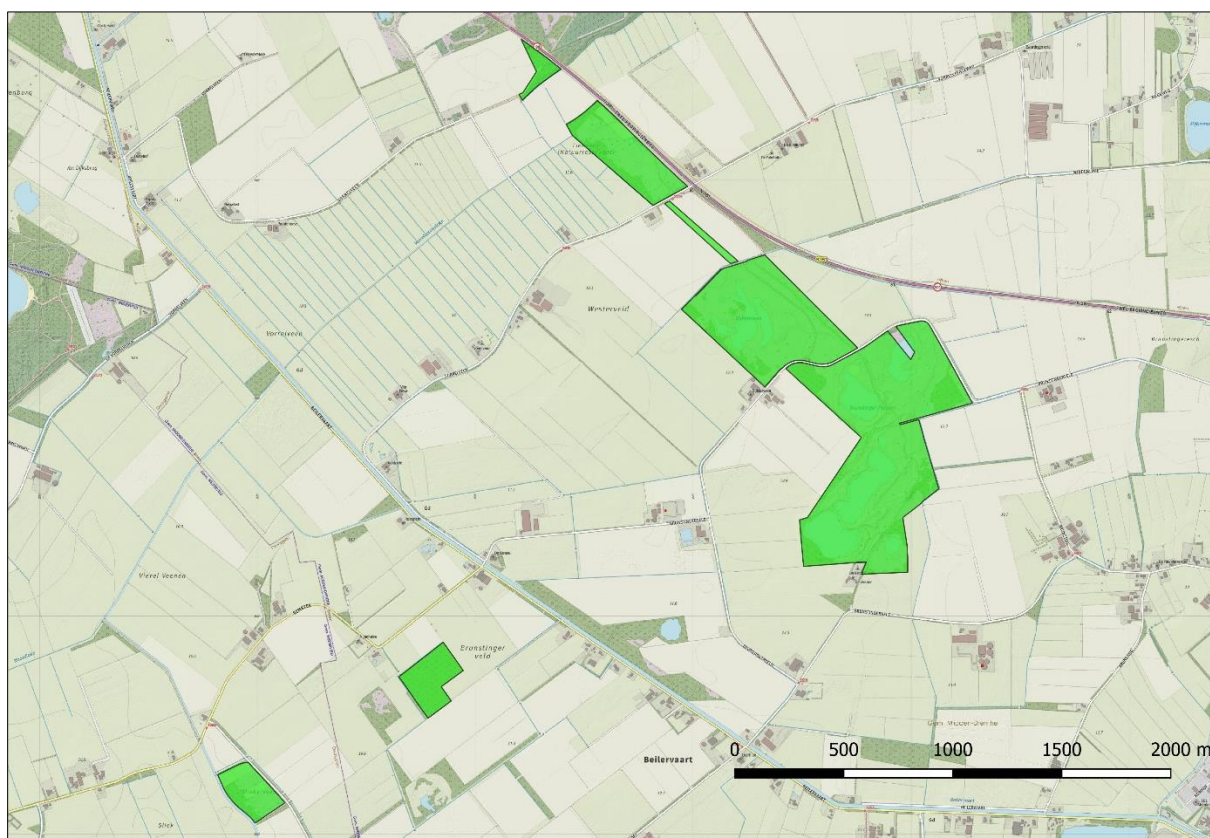
2. Beschrijving van het gebied

Het onderzoeksgebied (99,1 ha) ligt vrijwel centraal in de Provincie Drenthe, tussen de dorpen Hijken, Hoogersmilde en Eemster. Dichterbij ligt het gehucht Brunstinge, waarnaar het is vernoemd (figuur 1). Het betreft een geïsoleerd heidegebied, omgeven door intensief gebruikt agrarisch cultuurland als raaigrascultures, bloembollenvelden e.d. Ooit was dat anders en maakte het karteringsgebied onderdeel uit van het uitgestrekte Brunstingerveld (figuur 2). De autoweg N381 schampt het gebied aan de noordgrens en is overal, behalve in de afzonderlijke bosjes in het zuiden, goed hoorbaar. In het oosten grenst het gebied aan enkele boerderijen, waarvan één met een boerderijcamping.

De bodem bestaat uit arme zandgrond op de hogere delen en is lemig in de uitgestoven laagten. De vorm van het gebied maakt dat er een lange contactzone is met het omringende (en sterk ontwaterde) cultuurland en dit maakt het des te verbazender dat de vegetatie in bijna het hele gebied bijzonder schraal en goed ontwikkeld is, met grote stukken buntgras, maar ook plekken met heidekartelblad met een omvang die zeldzaam is in Drenthe. Op de heide, die veelal bestaat uit struikhei- dophei- en pijpenstrootje-vegetatie, staan verspreid wat berken en eiken. In de meest westelijke plas vindt veenvorming plaats, maar er groeit ook riet en pitrus, wat duidt op eutrofiëring. De overige plassen hebben geen prominente oevervegetatie en zijn in het algemeen ondiep. Langs de randen van het gebied staan enkele bosjes met berken en eiken van naar schatting een jaar of vijftig. Het hele gebied is omheind en wordt al zeer lang en jaarrond begraaasd door een kudde schapen.

Van de twee losliggende terreintjes is de meest zuidelijke een heide- of veenrestant, waar ondanks het droge karakter vrij veel gagel groeit. Ook is hier een struweel met wilg en berk aanwezig en wordt het geflankeerd door een schraal weilandje.

Het meer noordelijke fragment is een eikenbosje op rabatten. De bomen zijn vermoedelijk meer dan 100 jaar oud, want ook op de kaart van 1915 staat het al ingetekend.

Figuur 1. Ligging van het karteringsgebied.

3. Werkwijze

3.1. Methode & veldwerk

Bij het uitvoeren van het broedvogelonderzoek is de Basiskarteringsmethode toegepast, gebaseerd op de door Sovon ontwikkelde Broedvogel Monitoring Project-methode (Vergeer *et al.* 2016). Hierbij zijn de meeste aanwezige soorten gekarteerd, met uitzondering van de meest algemene (Winterkoning, Merel, Roodborst, Tjiftjaf, Fitis, Koolmees, Pimpelmees en Vink. De werkwijze is gericht op het registreren van zang, balts en overige waarnemingen, waarbij veel aandacht uitgaat naar uitsluitende (gelijktijdige) waarnemingen. Bij roofvogels zijn nesten gezocht.

In het hele gebied zijn vijf integrale bezoeken gebracht (tabel 1) die meest voor zonsopgang aanvingen. Expliciete nachtbezoeken zijn niet gebracht, maar enkele bezoeken zijn zo vroeg gestart dat nachtvogels waargenomen hadden kunnen worden. Er is in totaal 13 uur en 32 minuten gespendeerd aan veldwerk, wat neerkomt op een onderzoekintensiteit van 8,2 minuten/ha.

Tabel 1. Bezoektijden aan het karteringsgebied in 2018.

Datum	Begin	Eind	Datum	Begin	Eind
26-mrt	08:28	11:52	12-mei	14:47	15:44
12-apr	05:48	08:53	1-jun	05:20	07:59
12-mei	05:46	06:41	16-jun	05:58	08:30

3.2. Interpretatie en verwerking van de gegevens

In het veld zijn de waarnemingen ingevoerd op een smartphone via de app Avimap, waarbij voor iedere waarneming soort, locatie, tijdstip en broedcode zijn vastgelegd, inclusief de door de waarnemer afgelegde route. Na afloop zijn de data doorgestuurd naar de server van Sovon. De waarnemingen zijn automatisch geclusterd, waarbij gebruik is gemaakt van criteria die licht afwijken van de standaard BMP-criteria, vanwege het kleinere aantal bezoeken. Automatisch clusteren gaat in veel gevallen goed, maar resultaten moeten goed worden gecontroleerd, vooral vanwege fouten of slordigheden bij invoer in het veld. De database van de Brunstingerplassen is zorgvuldig gecontroleerd op onzuiverheden. De clustercriteria zijn bijgesloten als metadata in de database en zijn weergegeven op de verspreidingskaarten.

3.3. Weers- en andere omstandigheden

Het weer is van invloed op de vogelactiviteit en daardoor mede bepalend voor de effectiviteit van het inventariseren. Slechte weersomstandigheden kunnen leiden tot een lagere trefkans. In tabel 2 staan enkele gemiddelde weersvariabelen samengevat. Behalve een te koude maart, die begon met een paar ijsdagen en een harde oostenwind, waren de andere drie lentemaanden zacht en warm. Hoewel april meer nattigheid opleverde dan normaal, was het voorjaar gemiddeld genomen ook droog; vooral vanwege de extreme droogte in juni. Terugblikkend kan worden geconcludeerd dat we in 2018 in Nederland één van de allerwarmste, zonnigste en droogste lentes ooit beleefden.

Vanwege de vrij natte voorafgaande zomer, herfst en winter, was de waterstand in veel gebieden bij aanvang van het broedseizoen 2018 hoog. Vanwege het oplopende neerslagtekort, sloeg dit in de loop van juni om in een droge situatie en vielen ondiepe (delen van) plassen droog.

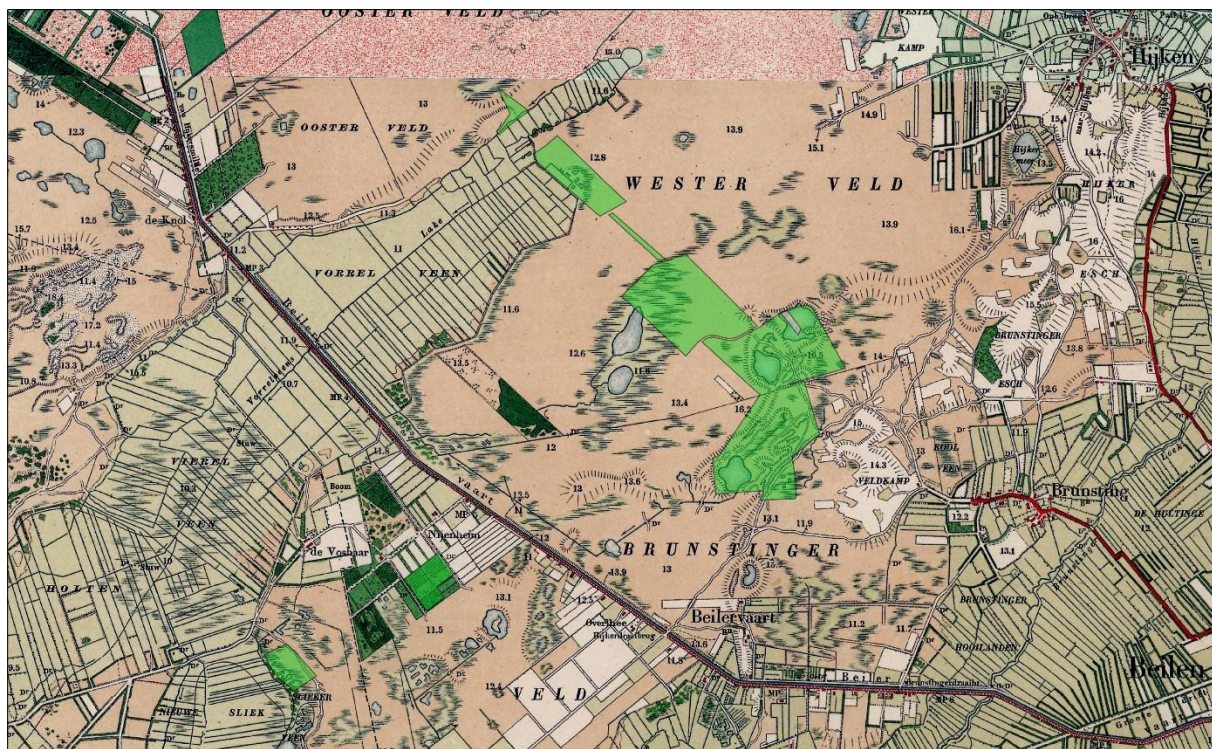
De meeste boomsoorten als eik en beuk, maar ook de meeste naaldbomen hadden in het voorafgaande seizoen matig tot slecht zaad gezet. De stand van Bos- en Rosse Woelmuis was daardoor bijzonder laag en hetzelfde gold voor de veldmuizenstand, weliswaar met sterke lokale uitzonderingen.

Tabel 2. Enkele weersvariabelen (gemiddelde temperatuur, dagelijks aantal zonuren en duur neerslag) in de periode maart-juni 2018, op basis van gegevens van het KNMI, station De Bilt. Ref staat voor langjarig gemiddelde (1981-2010).

Maand	Temp. °C	Norm	Zon-uren	Norm	Neerslag (mm)	Norm
Maart	4,7	6,2	132	125	60	68
April	12,2	9,2	181	178	74	44
Mei	16,4	13,1	290	213	47	61
Juni	17,5	15,6	213	201	29	68

3.4. Foutenbronnen

De aanwezigheid van de autoweg kan van invloed zijn geweest op de registratiekans in de delen die er direct aan grensden. Verder was het zicht op de meest westelijke plas beperkt door riet en bosopslag, waardoor watervogels, met name later in het seizoen, moeilijk waren te tellen.

Figuur 2. Het karteringsgebied, toen nog onderdeel van een omvangrijk heidegebied, op de kaart van 1915.

4. Resultaten

In totaal werden in de Brunstingerplassen 42 soorten vastgesteld als broedvogel, waarvan er 34 zijn gekarteerd (tabel 3). Naast de soorten in de tabel kwamen Winterkoning, Roodborst, Merel, Tjiftjaf, Fitis, Koolmees, Pimpelmees en Vink voor. Conform de Rode Lijst zijn twee soorten aangemerkt als kwetsbaar en twee als gevoelig.

Tabel 3. Broedvogels van de Brunstingerplassen in 2018. De Rode lijststatus (Van Kleunen et al. 2017) is opgenomen in de kolom RL. (EB = Ernstig bedreigd, BE = Bedreigd, KW=Kwetsbaar, GE=Gevoelig).

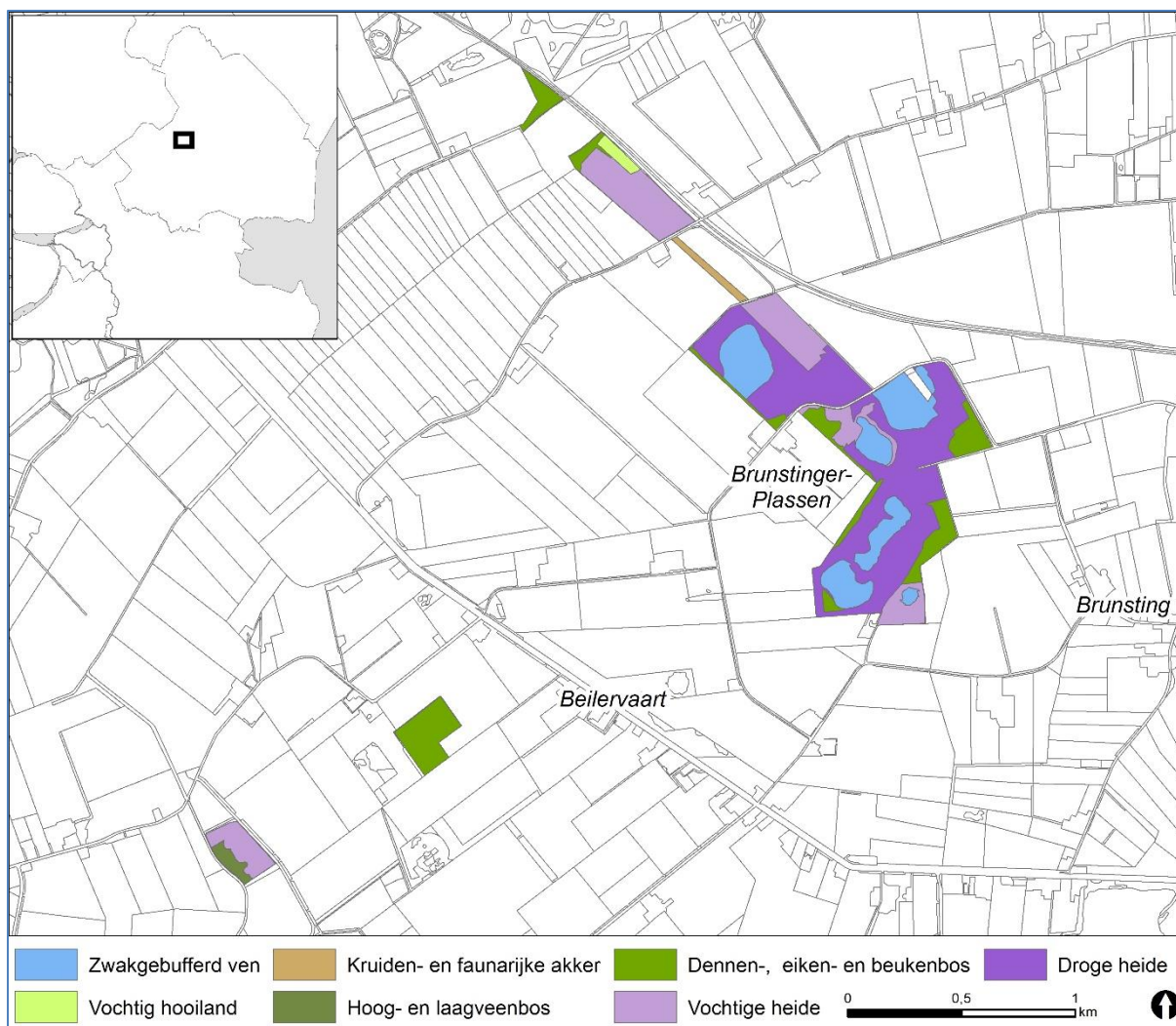
Soort	N	N/100 ha	RL	Soort	N	N/100 ha	RL
Grote Canadese Gans	2	2.2		Zwartkop	7	7.7	
Grauwe Gans	5	5.5		Tuinfluitier	3	3.3	
Wilde Eend	5	5.5		Grasmus	8	8.8	
Kuifeend	2	2.2		Goudhaan	1	1.1	
Dodaars	1	1.1		Boomkruiper	10	11.0	
Buizerd	4	4.4		Spreeuw	1	1.1	
Waterhoen	1	1.1		Zanglijster	2	2.2	
Kleine Plevier	1	1.1		Grote Lijster	5	5.5	
Houtduif	1	1.1		Grauwe Vliegenvanger	2	2.2	GE
Koekoek	1	1.1	KW	Gekraagde Roodstaart	3	3.3	
Grote Bonte Specht	4	4.4		Roodborsttapuit	11	12.1	
Wielewaal	2	2.2	KW	Boompieper	25	27.5	
Gaai	4	4.4		Appelvink	2	2.2	
Zwarte Kraai	4	4.4		Kneu	4	4.4	GE
Boomleeuwerik	1	1.1		Putter	3	3.3	
Staartmees	2	2.2		Geelgors	18	19.8	
Kleine Karekiet	5	5.5		Rietgors	6	6.6	

4.1. SNL-pakketten

In figuur 3 is de verspreiding van SNL-pakketten weergegeven en in tabel 4 staan de kwalificerende vogelsoorten voor de aanwezige SNL-pakketten. In de meeste pakketten binnen het gebied werden weinig kwalificerende soorten vastgesteld, wat te maken heeft met de geringe oppervlakte van afzonderlijke pakketten en van het gebied als geheel, waardoor voor veel soorten draagkracht ontbreekt. Een best aardig gebied als de Brunstingerplassen lijkt hierdoor ten onrechte een gebied van zeer matige kwaliteit.

Tabel 4. In het gebied voorkomende SNL-pakketten met kwalificerende vogelsoorten. Soorten die in het gebied zijn aangetroffen staan vet gedrukt. Pakketten waarvoor geen kwalificerende vogelsoorten zijn aangewezen, zijn niet in de tabel opgenomen.

Pakketnr	SNL-pakketten	Meetsoorten
N 06.04	vochtige heide	Wulp, Veldleeuwerik, Graspieper, Paapje, Roodborsttapuit , Sprinkhaanzanger, Grauwe Klauwier, Geelgors .
N 07.01	droge heide	Korhoen, Wulp, Draaihals, Boomleeuwerik , Veldleeuwerik, Roodborsttapuit , Tapuit, Grauwe Klauwier, Klapekster, Geelgors
N 10.02	vochtig hooiland	Kwartelkoning, Kemphaan, Watersnip, Grutto, Tureluur, Gele Kwikstaart
N 12.05	kruiden- en faunarijke akker	Grauwe Kiekendief, Patrijs, Kwartel, Kwartelkoning, Veldleeuwerik, Graspieper, Gele Kwikstaart, Geelgors , Ortolaan, Grauwe Gors
N 14.02	hoog- en laagveenbos	Grote Bonte Specht, Kleine Bonte Specht, Nachtegaal, Blauwborst, Gekraagde Roodstaart, Grauwe Vliegenvanger, Matkop, Boomkruiper, Wielewaal
N 15.02	dennen- eiken- en beukenbos	Wespendief, Groene Specht, Zwarte Specht, Middelste Bonte Specht, Kleine Bonte Specht, Boomleeuwerik , Fluitier, Vuurgoudhaan, Boomklever, Wielewaal , Raaf, Keep, Sijs, Appelvink , Geelgors

Figuur 3. Toegekende SNL-pakketten in het gekarteerde gebied.

4.1. Vergelijking met eerdere karteringen

Eerder werd het gebied gekarteerd in opdracht van de Provincie Drenthe in 1985 en werd er een BMP-kartering uitgevoerd door Bert Takman in 1986, 1987 en 1989. Daarnaast zijn er nog BMP-gegevens beschikbaar van een onbekende teller in 1996 en 1997. Niet het hele gebied werd in die jaren gekarteerd, waarvan de begrenzing in figuur 4 is weergegeven. De twee vergelijkingen die hieruit voortvloeien staan in tabel 5 en 6.

Hoewel er altijd enige voorzichtigheid betracht dient te worden bij het vergelijken van gegevens die in een andere periode, een enigszins andere methode en door een andere waarnemer zijn verzameld, komen een aantal zaken zonneklaar naar voren.

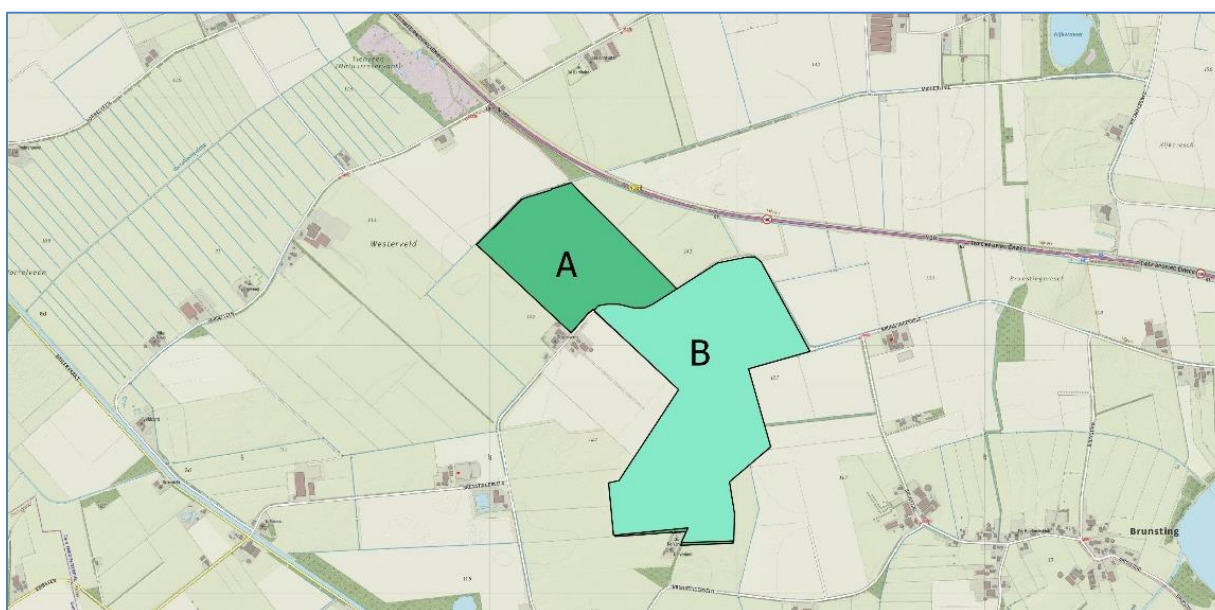
De meeste soorten met een link naar cultuurland zijn uit het gebied verdwenen. Hieronder kunnen diverse soorten eenden en steltlopers worden gerekend, maar bijvoorbeeld ook Torenvalk en Ransuil. Deze verdwijning heeft te maken met de intensivering van het omringende cultuurland, maar waarschijnlijk ook met het feit dat veel van deze soorten bodembroeders van enig formaat zijn. Hierdoor kan toename van grondpredatoren een rol spelen. In het geval van Torenvalk en Ransuil is het mogelijk dat toegenomen predatie door Haviken de soorten heeft gedecimeerd. Dit geldt ook voor de Boomvalk. Deze drie soorten zijn afhankelijk van oude nesten van Zwarte Kraai en Ekster. De Zwarte Kraai is echter nog goed vertegenwoordigd in het gebied en gebrek aan nestelgelegenheid kan dus worden uitgesloten als factor voor verdwijning.

Naast een aantal eendensoorten zijn ook Meerkoet en Geoorde Fuut als broedvogel verdwenen. De reden hiervoor is onduidelijk, maar deze trend is op veel Drentse Vennen opgemerkt.

In de open delen van het gebied (heide) zijn, naast enkele van bovengenoemde soorten Veldleeuwerik, Graspieper, Tapuit en Paapje verdwenen als broedvogel. Boomleeuwerik, Roodborsttapuit en Kneu hebben zich gevestigd. Boompieper bleef in grote lijnen stabiel en Geelgors nam in aantal toe. Struweelsoorten laten nauwelijks verandering zien.

Bosvogels namen in aantal toe of vestigden zich (Grote Bonte Specht, Boomkruiper, Appelvink). Soorten van open bos of overgangen naar heide namen in het algemeen toe (Grote Lijster, Gekraagde Roodstaart, Wielewaal (die in Drenthe tegenwoordig een sterke binding heeft met heide) en Grauwe Vliegenvanger). De Rietgors is als soort van natte heide en venranden in aantal afgenomen. Andere rietvogels laten een wisselend beeld zien, maar zijn steeds in kleine aantallen aanwezig. Het broedgeval van een Rietzanger in 1989 is onwaarschijnlijk. Zelfs nu, nadat de soort zich al jarenlang heeft uitgebreid, is ze op het Drents Plateau nog steeds grotendeels afwezig.

Hoe afgelegen ook, geen enkel gebied in Nederland ontkomt aan de vestiging van ganzen, in het geval van de Brunstingerplassen zijn Grote Canadese Gans en Grauwe Gans aanwezig.

Figuur 4. Gebied A+B is geïnventariseerd in 1985, 1996 en 1997, gebied B in 1986, 87 en 89.

Tabel 5. Broedvogelaantallen in een deel van de Brunstingerplassen in 1985, 1996, 1997 en 2018. ?= onbekend of aanwezig als broedvogel, += aanwezig in onbekend aantal.

Soort	1985	1996	1997	2018	Soort	1985	1996	1997	2018
Grote Canadese Gans	0	0	0	2	Staartmees	?	0	0	1
Grauwe Gans	0	0	0	5	Fitis	?	17	21	+
Bergeend	2	2	3	0	Tijftjaf	?	6	7	+
Slobeend	0	0	1	0	Kleine Karekiet	5	1	1	5
Wilde Eend	?	8	9	6	Bosrietzanger	1	0	0	0
Wintertaling	6	0	0	0	Sprinkhaanzanger	1	0	0	0
Kuifeend	5	6	4	2	Zwartkop	?	3	4	2
Fazant	?	0	0	0	Tuinfluitier	?	2	4	2
Dodaars	1	2	1	1	Braamsluiper	1	0	0	0
Geoorde Fuut	0	0	1	0	Grasmus	11	8	9	7
Buizerd	1	0	1	2	Goudhaantje	?	0	2	0
Waterhoen	1	0	1	1	Winterkoning	0	5	5	+
Meerkoet	5	2	3	0	Boomkruiper	?	1	0	7
Scholekster	0	1	2	0	Spreeuw	?	0	3	1
Kievit	2	1	1	0	Merel	0	6	9	+
Kleine Plevier	1	0	1	0	Zanglijster	0	4	1	1
Wulp	2	0	1	0	Grote Lijster	1	2	0	3

Soort	1985	1996	1997	2018	Soort	1985	1996	1997	2018
Watersnip	0	1	1	0	Grauwe Vliegenvanger	0	0	0	2
Tureluur	0	1	0	0	Roodborst	0	4	5	+
Holeduif	2	2	2	0	Gekraagde Roodstaart	1	3	1	3
Houtduif	?	4	3	0	Paapje	0	1	0	0
Zomertortel	0	0	1	0	Roodborsttapuit	0	0	0	9
Koekoek	1	1	1	1	Tapuit	1	1	0	0
Ransuil	3	0	0	0	Ringmus	?	0	0	0
Grote Bonte Specht	1	0	2	3	Heggemus	0	1	0	0
Torenvalk	1	0	0	0	Gele Kwikstaart	0	0	1	0
Boomvalk	1	0	0	0	Witte Kwikstaart	?	2	3	0
Wielewaal	0	0	0	2	Graspieper	2	1	2	0
Vlaamse Gaai	?	1	1	1	Boompieper	31	12	16	21
Ekster	?	0	0	0	Vink	?	11	16	+
Zwarte Kraai	?	5	5	4	Appelvink	0	0	0	1
Matkop	?	1	0	0	Groenling	?	0	0	0
Pimpelmees	?	1	4	+	Kneu	?	0	0	4
Koolmees	?	6	10	+	Putter	0	0	0	2
Boomleeuwerik	0	0	0	1	Geelgors	9	5	8	13
Veldleeuwerik	0	1	1	0	Rietgors	13	8	10	6
Boerenzwaluw	0	0	1	0					

Tabel 6. Broedvogelaantallen in een deel van de Brunstingerplassen in 1986, 1987, 1989 en 2018. += aanwezig in onbekend aantal.

Soort	1986	1987	1989	2018	Soort	1986	1987	1989	2018
Grote Canadese Gans	0	0	0	1	Tijftjaf	0	0	7	+
Grauwe Gans	0	0	0	3	Rietzanger	0	0	1	0
Bergeend	0	3	4	0	Kleine Karekiet	0	14	25	1
Slobeend	1	2	3	0	Bosrietzanger	0	1	1	0
Wilde Eend	1	9	9	5	Sprinkhaanzanger	0	0	2	0
Wintertaling	3	2	4	0	Zwartkop	0	3	2	2
Kuifeend	0	4	1	2	Tuinfluiter	2	8	5	2
Fazant	1	2	0	0	Grasmus	4	5	10	4
Dodaars	0	0	1	1	Winterkoning	0	1	2	+
Fuut	2	1	1	0	Boomkruiper	0	0	0	5
Buizerd	0	0	1	1	Spreeuw	0	0	0	1
Waterhoen	0	0	0	1	Merel	1	1	4	+
Meerkoet	4	8	10	0	Zanglijster	0	0	0	1
Kievit	0	2	2	0	Grote Lijster	0	0	1	2
Kleine Plevier	0	2	2	0	Grauwe Vliegenvanger	0	0	0	2
Wulp	1	1	0	0	Roodborst	0	0	4	+
Houtduif	1	4	2	0	Gekraagde Roodstaart	0	1	0	3
Koekoek	1	0	2	0	Roodborsttapuit	0	0	0	5
Grote Bonte Specht	0	0	1	2	Tapuit	0	2	2	0
Torenvalk	0	0	1	0	Ringmus	0	0	1	0
Wielewaal	0	0	0	2	Gele Kwikstaart	0	0	1	0
Gaai	0	0	1	0	Witte Kwikstaart	0	1	3	0
Ekster	0	1	3	0	Boompieper	8	13	15	16
Zwarte Kraai	0	2	3	4	Vink	4	7	8	+
Matkop	2	1	2	0	Appelvink	0	0	0	1
Pimpelmees	0	0	1	+	Kneu	0	0	0	2
Koolmees	1	2	3	+	Putter	0	0	0	2
Boomleeuwerik	0	0	0	1	Geelgors	0	3	1	9
Staartmees	0	1	1	1	Rietgors	14	18	18	3
Fitis	14	36	37	+					

4.2. Soortbesprekingen

Grote Canadese Gans, n=2

Paren waren behoorlijk mobiel en vlogen niet alleen tussen de vennen in het gebied heen en weer, maar kwamen soms ook van buiten het gebied aangevlogen. Er zijn geen nesten gevonden, maar het is niet onaannemelijk dat in het meest westelijke ven is gebroed. Waarschijnlijk zijn er geen jongen grootgebracht.

Grauwe Gans, n=5

Er is één nest gevonden, waarop zowel op 26 maart als 12 april een vogel zat te broeden. Er bestaat dus een goede kans dat de eieren zijn uitgekomen, maar er zijn geen jongen of wakende ouders waargenomen later in het seizoen. De kans dat ouders met jongen uit het gebied zijn weggetrokken is niet erg groot, omdat er kilometers in de omtrek geen veilig opgroeigebied voorhanden is (grasland in combinatie met water om in te vluchten).

Buizerd, n=4

Van alle paren is een nest gevonden, driemaal in zomereik en eenmaal in berk. Het nest in de berk was zo klein dat het in eerste instantie niet als nest opviel. Van dit nest, dat langs de rand van het meest westelijke ven zat, zijn desondanks jongen uitgevlogen. Het andere nest aan de noordkant van de Brunstingerplassen was niet succesvol, maar beide nesten in de zuidelijk gelegen losse enclaves waren dat wel.

Nest van Buizerd (drielegsel) op heksebezem in berk. Dit nest is zo klein dat zowel kop als staart van de broedende vogel over de rand steken. 12 april 2018, Willem van Manen.

Waterhoen, n=1

Diverse malen werden Waterhoentjes gehoord op de meest oostelijke plas. Een deels in het water groeiende wilg vormde de enige geschikte nestplaats en op 16 juni werd hier een nest met zeven eieren gevonden.

Kleine Plevier, n=1

Kleine Plevieren werden waargenomen op een smalle strook grond die gedurende voorjaar en zomer werd afgegraven. Er is geen nest gevonden en tenminste tot 16 juni zijn er geen jongen geweest.

Koekoek, n=1

Alleen tijdens het laatste bezoek op 16 juni werd een roepende Koekoek waargenomen, op 12 mei en 1 juni niet (dan zijn ze allang terug). Dit kan niet anders betekenen dan dat deze Koekoek er een territorium op nahield dat vele malen groter zal zijn geweest dan het gekarteerde gebied, want Koekoeken zijn tot op grote afstand hoorbaar.

Ransuil, n=0

Er werd geen territorium vastgesteld, maar dat kan er mee te maken dat er geen expliciete nachtrondes zijn gemaakt in het gebied. Een vers ruiveertje, gevonden op 16 juni in het oosten van het gebied duidde op de aanwezigheid van de soort en ook de voor het broeden vereiste kraaiennesten zijn in dit deel van het gebied voorhanden.

IJsvogel, n=0

Op 12 april, tijdens het controleren van het buizerdnest in de berk, vloog er een IJsvogel onder me door. Het bleef bij deze waarneming en controle van wortelkluiten van alle omgewaaide bomen in de omgeving leverde geen nestholte (ook geen oude) op.

Kleine Bonte Specht, n=0

De enige waarneming betreft een vogel, die zich op 26 maart gestaag door het gebied heen van oost naar west verplaatste, onderwijl af en toe roepend. Als het niet zo duidelijk om dezelfde, zich verplaatsende, vogel zou zijn gegaan, hadden er makkelijk twee tot drie territoria van kunnen zijn gemaakt. Min of meer door toeval is de stip net buiten de gebiedsgrens in een eikenlaan terecht gekomen. Het is niet onmogelijk dat binnen de gebiedsgrenzen is gebroed, maar groter is de kans dat dit een ongepaarde vogel betrof.

Wielewaal, n=2

In de SNL-systematiek is de Wielewaal kwalificerend voor een aantal bostypes en hoewel Wielewalen in Drenthe uiteraard in bosjes broeden, is de verspreiding veeleer gekoppeld aan het voorkomen van heidevelden.

Zwarte Kraai, n=4

Het voorkomen van Zwarte Kraaien op Drentse heidevelden was ooit gewoon, maar al enkele decennia zijn de heidevelden nagenoeg vrij van kraaien. De Brunstingerplassen vormen hierop een uitzondering en er broedt een ouderwetse hoeveelheid kraaien. Reden is waarschijnlijk dat het een klein, begraasd heideveld betreft, omgeven door cultuurland en dat grotere bossen in de ruime omgeving niet voorkomen. Deze combinatie voorziet mogelijk in voldoende voedsel voor de kraaien en vermoedelijk broedt de belangrijkste vijand, de Havik, niet in de buurt van het gebied.

Boomleeuwerik, n=1

Het paartje Boomleeuweriken is driemaal waargenomen, telkens in de duinachtige delen ten westen van de uitgestoven plassen.

Kleine Karekiet, n=5

Riet is ongewoon in Drentse vennen, maar zodra het in enige mate voorkomt, vestigen zich Kleine Karekieten, zo ook in de meest westelijke plas.

Gele Kwikstaart, n=0

Toen de venranden begonnen op te drogen, werden hier diverse malen foeragerende Gele Kwikstaarten aangetroffen, soms in tweetallen. In eerste instantie valt dan niet uit te sluiten dat de vogels ter plekke broedden, maar al snel werd duidelijk dat de vogels met voer in de snavel opstegen, om uiteindelijk uit het zicht te verdwijnen in de richting van de akkers waar ze kennelijk broedden.

5. Evaluatie

De Brunstingerplassen vormen een pareltje tussen het in snel tempo intensiever gebruikte boerenland, waar de dienst tegenwoordig wordt uitgemaakt door grote melkveehouderijen en bollenboeren. Het is een wonder dat dit kleine gebied met zoveel randinvloeden zodanig intact is gebleven en mooie vegetaties bezit. Voor veel vogelsoorten, en met name de zeldzamere, is het gebied echter te klein, met onvoldoende draagkracht. Daardoor is het op landelijke en provinciale schaal van weinig betekenis, maar lokaal, temidden van de steriele landbouwgebieden vormt het een kleine oase.

Tegen de verdrukking en landelijke trend in, zijn enkele gevoelige soorten als Grote Lijster, Wielewaal, Geelgors, Gekraagde Roodstaart en Grauwe Vliegenvanger in het gebied in aantal toegenomen sinds de jaren tachtig. Al deze soorten maken hier gebruik van de overgangen van bos naar heide. Waarschijnlijk is de stabiele en niet intensieve begrazing met schapen, waardoor er een grote variatie aan korte vegetaties en stukken kale bodem voorhanden is, hiervoor hoofverantwoordelijk.

Broedende Grauwe Gans in de zuidrand van de Brunstingerplassen in een vanwege het toen nog hoge water ondergelopen berkenbos, met op de achtergrond de schuur van een boerderij. Het nest zat in een door de ganzen zorgvuldig uitgekozen diepe kom en er was met laarzen niet bij te komen. 26 maart, Willem van Manen.

6. Literatuur

van Kleunen A., Foppen R. & van Turnhout C. 2017. Basisrapport voor de Rode Lijst Vogels 2016 volgens Nederlandse en IUCN-criteria. Sovon-rapport 2017/34. Sovon Vogelonderzoek Nederland, Nijmegen.

Vergeer J.W., van Dijk A.J., Boele A., van Bruggen J. & Hustings F. 2016. Handleiding Sovon broedvogelonderzoek: Broedvogel Monitoring Project en Kolonievogels. Sovon Vogelonderzoek Nederland, Nijmegen.

Voormalige stuifduinen, begroeid met een schrale vegetatie van buntgras en rendiermos. Brunstingerplassen, 12 mei 2018 (Willem van Manen).

Bijlage 1. Soortkaarten inventarisatie 2018

Uit deze PDF zijn de stippenkaarten verwijderd. Voor aanvullende gegevens kunt u contact opnemen met Petra Verburg (petra.verburg@sovon.nl)

In opdracht van:

Sovon Vogelonderzoek Nederland

Postbus 6521
6503 GA Nijmegen
Toernooiveld 1
6525 ED Nijmegen
T (024) 7 410 410

E info@sovon.nl
I www.sovon.nl

